

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Повідайчик Михайло Михайлович,
кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет», м. Ужгород, Україна,

Анотація. У статті проаналізовано зміст і структуру поняття освітнього середовища закладу вищої освіти. Визначено особливості освітнього середовища як засобу формування конкурентоспроможності майбутнього вчителя. Охарактеризовано функції конкурентоформуючого освітнього середовища закладу вищої освіти – адаптивну, соціально-культурну, розвивальну.

Ключові слова: освітнє середовище, функції, професійна підготовка, педагог, конкурентоспроможність.

На сьогоднішній день у вищій школі створюються умови не тільки для ефективної професійної підготовки, гармонізації інтелектуальної та емоційної сфер особистості, формування моральних орієнтацій, але й розвитку конкурентоспроможності фахівців. Цей процес зумовлений професіоналізмом професорсько-викладацького складу, особистісними особливостями суб'єктів навчально-виховного процесу, цілями і цінностями та іншими чинниками, які становлять освітнє середовище ЗВО.

Відзначимо, що освітнє середовище – це багатосуб'єктне та багатопредметне системне утворення, що має можливості цілеспрямовано впливати на професійно-особистісний розвиток майбутнього фахівця, забезпечуючи його готовність до професійної діяльності та/або продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації у процесі життєдіяльності. За своєю природою – це комплекс можливостей та ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що склались цілеспрямовано в установі, яка виконує освітні функції щодо надання вищої фахової освіти, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку суб'єктів освітнього процесу [1; 2].

У структурі освітнього середовища ЗВО можна виокремити такі компоненти: особистісний (суб'єкти освітнього процесу, зв'язки та взаємовідносини між ними), аксіологічно-смісловий (місія, стратегія, цінності, традиції, церемонії, ритуали, символи, корпоративна культура), інформаційно-змістовий (основні та допоміжні освітні програми; позааудиторні, соціальні проекти; нормативні документи, які регламентують освітню діяльність та взаємодію суб'єктів освітнього процесу), організаційно-діяльнісний (форми, методи, способи, технології, стилі взаємодії суб'єктів освітнього процесу, способи

комунікації, управлінські структури та механізми), просторово-предметний (матеріально-технічна інфраструктура, аудиторний фонд, комп'ютерний парк, бібліотечні ресурси, побутові умови, дизайн та обладнання приміщень).

Освітнє середовище зумовлює зміст і характер формування конкурентоспроможності майбутнього педагога та створює передумови для функціонування і розвитку освітньої галузі.

Відзначимо, що перетворення в освітньому середовищі університету відбуваються не тільки через зміни соціальної політики держави по відношенню до системи освіти. Вони зумовлюються змінами кадрового складу, професійного рівня викладачів, контингенту студентів тощо. Отже, мінливість – це перша особливість освітнього середовища університету як засобу формування конкурентоздатності вчителя.

Друга особливість освітнього середовища ЗВО полягає в тому, що це середовище спрямоване на професійне виховання. Прихильники середовищного підходу до виховання виокремлюють такі його аспекти: ціннісно-етичний (К. Вентцель) – середовище є найважливішим чинником формування ціннісно-етичного і поведінкового образу особистості, її моральності; діяльнісний (П. Підкасітий) – зазначає, що виховне середовище, на відміну від формувального – це сукупність оточуючих людину соціально-ціннісних обставин, які впливають на її розвиток і зумовлюють входження в сучасний світ, а навколишня дійсність стає фактором особистісного становлення за умови активної взаємодії особистості з цією дійсністю [3].

Третя особливість полягає в тому, що освітнє середовище сприяє не тільки становленню особистості майбутнього вчителя, а й зумовлює формування його конкурентоспроможності.

Отже, формування конкурентоспроможності майбутнього педагога передбачає, що процес навчання у ЗВО відбувається не тільки в традиційному предметному середовищі, а й у системі освітнього середовища.

Освітнє середовище здійснює конкурентоформуєчий вплив через реалізацію адаптивної, соціокультурної та розвивальної функцій. Так, адаптивна функція реалізується через:

- опору в освітній діяльності на положення суб'єктного, активно-діяльнісного, акмеологічного, компетентнісного підходів, що забезпечують ефективне включення студентів в освітній процес і професійну діяльність; контекстного, практико орієнтованого, аксіологічного підходів до освіти, що сприяють засвоєнню та інтеріоризації студентами норм і цінностей освітнього середовища, професійних груп;

- аналіз внутрішніх і зовнішніх умов функціонування середовища, вивчення і прогнозування вимог соціуму до фахівців і змісту їх підготовки, корекції педагогічних умов відповідно до результатів аналізу.

Реалізація конкурентоформуючої соціокультурної функції забезпечується опертям на культурологічний, діалогічний (полісуб'єктний) і аксіологічний підходи до освіти, що сприяє усвідомленню студентами загальнокультурних і професійних цінностей, розвитку толерантності і формування професійної культури.

Розвивальна функція освітнього середовища є, на нашу думку, найважливішою умовою і чинником, що забезпечує конкурентоформуючий ефект. Конкурентоспроможність, як визначальна якість педагога, формується на основі гармонійного розвитку тих особистісних характеристик, які включені в зміст її структурних компонентів. Відтак, розвивальна функція забезпечується через практико орієнтований та особистісно-орієнтований підходи, варіативність, проблемність, інноваційність та прогностичність освітньої системи. Зауважимо, що ефективність фахової підготовки конкурентоспроможних педагогів забезпечується реалізацією визначених педагогічних умов: залучення до процесу діяльності і спілкування студентів з першого курсу, що сприяє розвитку особистісних якостей, відповідно до норм і вимог до професії педагога; формування установки майбутнього вчителя на розвиток його конкурентоздатності; забезпечення взаємодії в навчально-виховному процесі всього педагогічного колективу; комплексний підхід до формування конкурентоспроможного вчителя.

Таким чином, впровадження у ЗВО зазначених педагогічних умов, а також реалізація вищевказаних функцій освітнього середовища дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності випускників – майбутніх педагогів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Братко М. Структура освітнього середовища вищого навчального закладу. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2015. Вип. 135. С. 67–72.
2. Гордійчук Г. Використання освітнього інформаційного середовища навчального закладу як засобу підвищення якості професійної підготовки. Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. 2008. № 4. С. 149–155.
3. Мезинов В.Н. Формирование конкурентоспособности будущего учителя в образовательном процессе университета: Дисс. докт. пед. наук: 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. Елец. 2009. 317 с.